

ԱՐՄԱՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Եվրոպական համալսարանի իրավագիտության
ամբիոնի ասպիրանտ

ՏՈՒԺՈՂԻ ՍԱՀՎԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒԳՄԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Սույն հոդվածը նվիրված է տուժողի մահվան դեպքում վնասի հատուցման հիմնական իրավունքի գործողության շարունակականության հարցերին: Քննարկման առարկա են դարձել վնասի հատուցման պահանջի սահմանադրաիրավական բնույթը, վնասի հատուցման հիմնական իրավունքի սահմանման նպատակը, և դրանց լույսի ներքո փորձ է արվել, այդ իրավունքի գործողության վրա մահվան ունեցած ազդեցության հիմնահարցերի շուրջ, գալ որոշակի եզրահանգումների:

Հիմնարարներ- մահ, տուժող, վնասի հատուցման պահանջ, իրավունքի պաշտպանության միջոց, սեփականություն, ժառանգություն:

Հայաստանի Հանրապետությունում 2015 թվականին տեղի ունեցած սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում վնասի հատուցման իրավունքը ստացավ իր առանձին ամրագրումը՝ ճանաչվելով որպես մարդու հիմնական իրավունք:

ՀՀ Սահմանադրության 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Յուրաքանչյուր ոք ունի պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց ոչ իրավաչափ գործողություններով կամ անգործությամբ, իսկ օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև իրավաչափ վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցման իրավունք: Վնասի հատուցման պայմանները և կարգը սահմանվում են օրենքով»¹:

Վնասի հատուցման հիմնական իրավունքն ամրագրող ՀՀ Սահմանադրության 62-րդ հոդվածն անհատների և իրավաբանական անձանց համար երաշխավորում է պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց ոչ իրավաչափ գործողությունների կամ անգործության հետևանքով նրանց պատճառված վնասի դիմաց հատուցման տրամադրումը: Օրենքով հատուկ սահմանված դեպքերում անձինք կարող են ակնկալել և ստանալ հատուցում նաև իրավաչափ վարչարարության հետևանքով ծագած վնասի դիմաց:

Իրավունքը խախտված անձի (այլ կերպ՝ տուժողի) մահը վնասի հատուցման հիմնական իրավունքի վրա ունի ազդեցության երկու ուղղություն.

Առաջին. տուժողի մահը չի դադարեցնում վնասի հատուցման պահանջի իրավունքը: Նյութական պահանջի իրավունքը փոխանցվում է վերջինիս իրավահաջորդներին՝ շարունակելով լինել սահմանադրական մակարդակում երաշխավորված:

Երկրորդ. տուժողի մահը որոշ դեպքերում ինքնին երրորդ անձանց վնաս պատճառելու և, հետևաբար, նրանց մոտ դրա հատուցման սահմանադրական իրավունքի ծագման հիմք է:

Սույն հոդվածը նվիրված է վնասի հատուցման սահմանադրական իրավունքի գործողության վրա տուժողի մահվան ունեցած ազդեցության (նշված առաջին ուղղության) վերլուծությանը:

Վնասի հատուցման հիմնական իրավունքի գործողության վրա առաջնային տուժողի մահվան ունեցած ազդեցությանը վերաբերող հարցի պատասխանը գետեղված է՝ այն վրա հասնելու պարագայում իրավունքը դադարելու կամ գոյությունը շարունակելու հնարավորության մեջ: Նմանաբնույթ ազդեցությունը բացահայտելու համար անհրաժեշտ է պարզել, թե կրած վնասի դիմաց հատուցում չստացած տուժողի մահվան պարագայում ինչպիսի ճակատագրի է արժանանում քննարկման առարկա հիմնական իրավունքը:

Նշված հարցի պարզաբանման համար, առաջին հերթին, անհրաժեշտ ենք համարում քննարկման առարկա դարձնել փոխհատուցման պահանջի սահմանադրաիրավական բնույթը՝ հղում կատարելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ՝ նաև ՄԻԵԿ) պրակտիկային:

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների մասին» եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ նաև ՄԻԵԿ) թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ ունի իր գույքից անարգել օգտվելու իրավունք... »²:

ՄԻԵԿ թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածով նախատեսված «գույք» հասկացությունն ունի ինքնուրույն նշանակություն, որը չի սահմանա-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

փակվում նյութական իրերի նկատմամբ սեփականության իրավունքով և կապված չէ ներպետական օրենսդրության ձևական դասակարգման հետ: Ինչպես նյութական իրերը, այնպես էլ գույքային հանդիսացող որոշակի այլ իրավունքներ ու շահեր, որոնք իրենցից ներկայացնում են ակտիվ (անգլերեն *բնագրում` constituting an asset*), նույնպես կարող են համարվել «գույքային իրավունքներ» և, հետևաբար, նաև «գույք»՝ այս դրույթի իմաստով³:

Այսպիսով, գույքային իրավունքը կարող է դիտվել որպես «գույք»՝ ՄԻԵԿ թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով, եթե այն իր բնույթով կարող է որակվել որպես անձին պատկանող ակտիվ (նյութական արժեք), այլ կերպ՝ անձի ունեցվածքի մաս: ՄԻԵԿ ձևավորած պրակտիկայից հետևում է, որ պատճառված վնասի դիմաց փոխհատուցման պահանջը Դատարանը հենց այդպես է ճանաչում և համարում «գույք»՝ Կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով:

Մասնավորապես, *Pressos compania naviera s.a. and others v. Belgium* գործով ՄԻԵԿ-ը եզրահանգել է, որ պատճառված վնասի դիմաց փոխհատուցման պահանջն այնպիսի բնույթ ունի, որ այն դարձնում է ակտիվ, և, հետևաբար, պետք է համարվի «գույք»՝ Կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով⁴:

Plechanow v. Poland գործով ՄԻԵԿ-ը արձանագրեց, որ «գույք» հասկացությունը տարածվում է նաև ակտիվների նկատմամբ, այդ թվում՝ պահանջների, որոնց կապակցությամբ դիմումատուն կարող է պնդել, որ նվազագույնը ունեցել է դրանց բավարարման օրինական ակնկալիք: Պահանջը կարող է որակվել որպես ակտիվ միայն այն դեպքում, երբ ազգային օրենսդրության տեսանկյունից այն բավարար հիմնավորված է, օրինակ՝ առկա է ձևավորված դատական պրակտիկա, որը հաստատում է այն: Այս գործով եզրահանգելով, որ պետության հանդեպ վնասի փոխհատուցման պահանջը ազգային օրենսդրության տեսանկյունից հիմնավոր է՝ ՄԻԵԿ-ը այն որակեց որպես «գույք»՝ Կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով⁵:

Դրամական ցանկացած պահանջի պարագայում ենթադրվում է, որ վաղ թե ուշ այն ապահովելու է անձի իրական (նյութականացված) հարստության աճը: Եթե դրամական միջոցները կամ նյութական իրերը համարվում են հարստության մաս, ապա դրանք ստանալու անձի ունեցած իրավաբանորեն ամրագրված հնարավորությունը (պահանջը) նույնպես պետք է դիտարկվել որպես նրա հարստության որոշակի դրսևորում: Ասվածը ամրապնդ-

վում է նաև նրանով, որ պահանջն ինքը կարող է հանդիսանալ շրջանառության առանձին առարկա՝ ձևավորելով շուկայական որոշակի արժեք: Արդեն իսկ պատճառված վնասի դիմաց փոխհատուցում ստանալու պահանջը, մեծ հաշվով, իրենից ներկայացնում է իրավախախտին ուղղված դրամական (գույքային) պահանջ:

Ամփոփելով ներկայացվածը՝ կարող ենք եզրահանգել, որ հանրային իշխանության կողմից պատճառված վնասի հատուցման պահանջը իրենից ներկայացնում է «գույք»՝ Կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով, և, հետևաբար, պետությունը պարտավոր է անձի համար երաշխավորել այդպիսի գույքից անարգել օգտվելու հնարավորությունը:

Երբ վնասի հատուցման դրամական պահանջն ուղղված է հանրային իշխանությանը, ապա անձի՝ այդ տեսակ գույքից անարգել օգտվելու հնարավորությունը կախված է, մասնավորապես, հանրային իշխանության կողմից պահանջը փաստացի բավարելու հանգամանքից: Այդ գումարը անձին չտրամադրելը, որը վերջինս ողջամտորեն կարող էր ակնկալել հանրային իշխանությունից, հանդիսանում է միջամտություն՝ իր «գույք»-ից (պահանջից) անարգել օգտվելու իրավունքին: Նման դիրքորոշում է հայտնել ՄԻԵԿ-ը, մասնավորապես, *Burdov v. Russia* և *Voytenko v. Ukraine* գործերով կայացված վճիռներով⁶:

Այսպիսի ընկալման հիմքերը լիովին տրամաբանական և օրինաչափ են թվում, երբ պահանջատերը ստանում է բավարարում, այսինքն՝ դրամական պահանջը ձևավորվում է նյութականացված, իրական հարստության: Ստացվում է, որ վերջինս իրացրել է իր պահանջը, օգտվել է իր գույքից, իսկ այդ գումարը չտրամադրելը, որն անձն իրավունք ուներ ստանալ, հավասարեցվում է նրան, որ վերջինս չի կարողանում անարգել օգտվել իր գույքից, այսինքն՝ անձի իրավունքը խախտվում է:

Հանրային իշխանությունը պարտավոր է անձի համար երաշխավորել իր գույքից անարգել օգտվելու կոնվենցիոն և սահմանադրական ամրագրում ստացած հնարավորությունը: Եթե պարտապանը հանրային իշխանությունը չէ, ապա վերջինիս պարտականությունը հանգում է իր գույքից անարգել օգտվելու անձի իրավունքը պաշտպանելուն, իսկ, այն դեպքում, երբ հանրային իշխանությունը հանդես է գալիս պարտապանի դեմ, ապա վերջինիս պարտականությունն է նաև տրամադրել համապատասխան պահանջի բավարարում: Հակառակ դեպքում՝ կստացվի, որ հանրային իշխանությունն ինքն է խախտում այն իրավունքը, որը պար-

տավոր է երաշխավորել:

Հիմք ընդունելով ՀՀ Սահմանադրության 81-րդ հոդվածի կարգավորումները՝ նույն ակտի 60-րդ հոդվածում ամրագրված սեփականության հիմնական իրավունքը՝ պետք է մեկնաբանել ՄԻԵԴ վերը ներկայացված պրակտիկայի լույսի ներքո: Նման կերպ է վարվել, օրինակ, ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, երբ թիվ ԵԿԴ/0169/02/15 քաղաքացիական գործով 27.12.2016 թվականին կայացված որոշմամբ գրավի իրավունքը ճանաչել է որպես «գույք» Կոնվենցիայի թիվ 1 Արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով և նշել. «2005 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածում և 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 60-րդ հոդվածում գործածվող «սեփականություն» եզրույթը մեկնաբանելիս պետք է ելակետ ընդունել և հաշվի առնել սեփականության իրավունքի պաշտպանության ոլորտում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետ՝ ՄԻԵԴ) իրավակիրառ պրակտիկան:»⁷:

Ինչպես հայտնի է, սուբյեկտիվ իրավունքի պաշտպանության եղանակների տակ հասկացվում են օրենքով ամրագրված հարկադրական բնույթի նյութաիրավական միջոցները, որոնց կիրառմամբ իրականացվում է խախտված իրավունքների վերականգնումը և ներգործությունը իրավասախտի վրա: Իր հերթին, վնասի հատուցումը հանդիսանում է իրավունքի պաշտպանության ճանաչված և լայն տարածում ունեցող միջոցներից մեկը:

ՄԻԵԴ-ն իր վճիռներում արձանագրել է, որ կոնվենցիոն իրավունքի խախտման հաստատումը պետությանը պարտավորեցնում է դադարեցնել այն և վերականգնել մինչև իրավունքի խախտումը եղած դրությունն՝ այնքանով, որքանով դա հնարավոր է:

Իրավունքի վերականգնման միջոցի ընտրությունը յուրաքանչյուր դեպքում կախված է թույլ տրված խախտման բնույթից: Հնարավոր են իրավիճակներ, երբ կարելի է վերականգնել այն դրությունը, որը առկա կլիներ խախտումն առհասարակ տեղի չունենալու պարագայում (restitutio in integrum), սակայն շատ դեպքերում խախտման բնույթն այնպիսին է, որ մինչ այդ եղած դրությունն ապահովել հնարավոր չէ, և այդ պարագայում, արդեն, սուբյեկտիվ իրավունքը վերականգնվում է պատճառված վնասների հատուցմամբ: Վնասների հատուցումը կոչված է՝ ամբողջությամբ կամ հնարավոր առավելագույն չափով հարթելու, վերացնելու ի հայտ եկած բացասական հետևանքները՝ դրանով իսկ փորձելով վերականգնել (այնքանով, որքանով հնարավոր է) մինչև իրավունքի խախտու-

մը եղած դրությունը:

Այս կապակցությամբ անհրաժեշտ ենք համարում հիշատակել նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից 07.11.2017 թվականին կայացված թիվ ՍԳՈ-1383 որոշումը, որտեղ մասնավորապես արձանագրվել է. «Յուրաքանչյուր իրավունքի ամրագրումն արդեն իսկ ենթադրում է . . . դրա խախտման արդյունքում պատճառված վնասների հատուցում: Միայն այդ պարագայում իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության համակարգը կլինի լիարժեք և արդյունավետ:»¹⁰:

Այսպիսով, կարող ենք նշել, որ վնասի հատուցումը հանդիսանում է իրավունքի պաշտպանության միջոց: Իրավունքի պաշտպանության միջոցից օգտվելու իրավունք կարող է ունենալ միայն տուժողը, այսինքն՝ անձը, ում որոշակի գործողություններով կամ դրսևորած անգործությամբ վնաս է պատճառվել:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի¹¹ 1058-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Քաղաքացու անձին կամ գույքին, ինչպես նաև իրավաբանական անձի գույքին պատճառված վնասը լրիվ ծավալով ենթակա է հատուցման այն պատճառած անձի կողմից»:

Նշված նորմից հետևում է, որ օրենսդիրը վնասը դիտում է մի դեպքում պատճառված անձին, մյուս դեպքում՝ նրա գույքին: Պարզ է, որ անձին պատճառված վնասը կարող է լինել ինչպես նյութական, այնպես էլ ոչ նյութական, իսկ գույքին պատճառված վնասը՝ բոլոր դեպքերում իր բնույթով նյութական է: Ինչպես նյութական, այնպես էլ ոչ նյութական վնասի պատճառումը հիմք է հանդիսանում տուժողի մոտ նյութական փոխհատուցման պահանջ ներկայացնելու իրավունքի ծագմանը:

Պատճառված վնասի հատուցմանը վերաբերող դրամական պահանջի իրավունքը գույքային իրավունք է, գույք (սեփականություն) և, հետևաբար, ընդհանուր կանոնի համաձայն՝ տուժողի մահից հետո այն ժառանգում են իր իրավահաջորդները:

Կասկածից վեր է, որ անձի մահից հետո անմիջապես նրան պատճառված նյութական կամ ոչ նյութական վնասի (անձին պատճառված վնաս) հատուցումը այլևս ուղղված չէ խախտված որևէ սուբյեկտիվ իրավունքի վերականգնմանը կամ տուժողին պատճառված բացասական հետևանքների հարթմանը՝ այդ կերպ փորձելով հնարավորինս վերականգնել մինչև իրավունքի խախտումը եղած դրությունը:

Իր հերթին, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի¹² 1184-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Տառան-

www.ardaradutyjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

գության դեպքում մահացածի գույքը (ժառանգությունը) անփոփոխ վիճակում, որպես միասնական ամբողջություն, անցնում է այլ անձանց «...»:

Նույն ակտի 1186-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «*Ժառանգության զանգվածի մեջ է մտնում ժառանգության բացման օրը ժառանգատուին պատկանող գույքը՝ ներառյալ դրամը, արժեթղթերը, գույքային իրավունքները և պարտականությունները*»:

Ինչպես երևում է նշված նորմից, անձը ժառանգում է ժառանգատուի մահվան պահին նրան պատկանող գույքը (մասնավորապես իրերը)՝ անկախ նրանից, թե այն ինչ աստիճանի վնասված է, և թե ինչ գույք անձը կարող էր ժառանգել, եթե տուժողի կենդանության օրոք տեղի ունեցած իրավախախտման արդյունքում այն չոչնչացվեր:

Վնասված իրը ժառանգատուի մահվանից հետո այլևս դադարում է լինել խախտված սուբյեկտիվ իրավունքի օբյեկտ, իսկ իրավահաջորդը սեփականության իրավունք է ձեռք բերում գույքի նկատմամբ այն վիճակում, որը փաստացի առկա է եղել ժառանգության բացման պահին:

Գույքի ոչնչացման (կորստի) պարագայում դրա նկատմամբ իրային իրավունքները դադարում են: Տուժողի իրավահաջորդը չի կարող ժառանգել կորսված գույք, որի նկատմամբ սեփականության իրավունքը դադարել է առաջինի կենդանության օրոք: Այս պարագայում ևս, ժառանգը ձեռք չի բերում ո՛չ խախտված իրավունք, ո՛չ խախտված իրավունքի օբյեկտ: Իրավիճակն այլ է տուժողի կենդանության պարագայում, քանզի գույքի ոչնչացման արդյունքում վերջինս ապօրինաբար զրկվում է դրա նկատմամբ իր սեփականության իրավունքից, այսինքն՝ ամեն դեպքում իր սուբյեկտիվ իրավունքը խախտվում է:

Հանրային իշխանության նկատմամբ դրամական պահանջը պնդելիս ՀՀ Սահմանադրության 62-րդ հոդվածով նախատեսված վնասի հատուցման իրավունքը կարող է վկայակոչել միայն այն անձը, որը վնաս է կրել, այսինքն՝ տուժել է հանրային իշխանության գործունեությունից: Սա պայմանավորված է նրանով, որ վնասի հատուցման սահմանադրական իրավունքի ամրագրումը կոչված է հարթելու անձին պատճառված բացասական հետևանքները, վերականգնելու նրա խախտված իրավունքները և օրինական շահերը: Նման պարագայում վնասի հատուցման սահմանադրական իրավունքի իրավագոր կարող է համարվել միայն տուժած անձը:

Ամփոփելով ողջ ասվածը՝ պետք է նշենք, որ վնասի հատուցման սահմանադրական իրավունքի

ուժով ծագած փոխհատուցման պահանջը մի կողմից գույք է (սեփականություն), որը մտնում է ժառանգության զանգվածի մեջ, մյուս կողմից՝ հիշյալ սահմանադրական իրավունքը կարող է պատկանել միայն տուժողին:

Ելնելով վերը նշված դիտարկումներից՝ գտնում ենք, որ վնասի հատուցման պահանջի իրավունքը, փոխանցվելով տուժողների իրավահաջորդներին, հանդիսանում է նրանց կողմից օրինական հիմքով ձեռք բերված գույք (սեփականություն): Տուժողին պատճառված վնասի հատուցման պահանջը, սեփական անունից պնդելու կապակցությամբ, նրա իրավահաջորդները սահմանադրական մակարդակում կարող են ապավինել իրենց սեփականության հիմնական իրավունքին: ՀՀ Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի ուժով՝ տուժողին պատճառված վնասի հատուցման պահանջի իրավունքը հանրային իշխանության կողմից պետք է պաշտպանվի, իսկ եթե պատճառված վնասի համար պատասխանատուն հանրային իշխանությունն է, ապա նաև պատշաճ կերպով բավարարվի վերջինիս կողմից:

Այսպիսով, վնասի հատուցման պահանջը ներառվում է ժառանգության զանգվածի մեջ և փոխանցվում իրավահաջորդներին՝ որպես այլևս նրանց պատկանող գույք (գույքային իրավունք): Ժառանգության կարգով ենթակա է փոխանցման ինչպես նյութական, այնպես էլ ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջը, որպիսի հանգամանքի արձանագրումը կարևոր է հատկապես ժառանգատուի անձի հետ անխզելիորեն կապված գույքային իրավունքները ժառանգության զանգվածի մեջ չնե-րառվելու ընդհանուր կանոնի համատեքստում:

Կան դեպքեր, երբ պատճառված վնասի հատուցման իրավունքն անխզելիորեն կապված է տուժողի անձի հետ (ոչ նյութական վնաս, կյանքին կամ առողջությանը պատճառված վնաս և այլն): Ամեն դեպքում, եթե տուժողի մահվանը նախորդող որևէ պահի արդեն իսկ ձևավորված է եղել որպես կատարման ենթակա, բայց մինչ մահը փաստացի չկատարված դրամական պահանջ, ապա այն փոխանցվում է իրավահաջորդներին որպես նրանց պատկանող գույք՝ անկախ դրա ծագման սկզբնական հիմքից:

Ասվածը պայմանավորված է նրանով, որ անձի հետ անգամ անխզելիորեն կապված դրամական պահանջն արդեն իսկ պետք է բավարարված լիներ նրա կենդանության օրոք և ձևափոխվեր դրամական միջոցների, որոնք էլ ենթակա կլինեին ժառանգման: Նման պայմաններում պահանջի սկզբնական իրավական հիմքը չի կարող այն իրավահաջորդներին փոխանցվելու հարցում խոչըն-

դոտ հանդիսանալ: Հակառակ մոտեցումը կետանց թույլ տված պարտապանին հնարավորություն կընձեռի օգտվել իր կողմից դրսևորած ոչ իրավաչափ վարքագծից և տուժողի մահվանից հետո խուսափել իր պարտավորությունների կատարումից:

Այսպես, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի¹³ 1186-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի համաձայն. «*Ժառանգության զանգվածի մեջ չեն մտնում ժառանգատուի անձի հետ անխզելիորեն կապված իրավունքները և պարտականությունները, մասնավորապես՝ քաղաքացու կյանքին կամ առողջությանը պատճառված վնասը հատուցելու իրավունքը*»:

Նույն օրենսգրքի¹⁴ 1249-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասերի համաձայն.

«1. *Վճարման ենթակա, սակայն քաղաքացու կյանքի օրոք որևէ պատճառով չվճարված՝ աշխատավարձի, թոշակների, նպաստների և կյանքին կամ առողջությանը պատճառված վնասի հատուցման գումարներն ստանալու իրավունքը պատկանում է մահացածի ընտանիքի անդամներին, ինչպես նաև նրա խնամքի ներքո գտնվող անաշխատունակ անձանց:*

2. *Մահացածին չվճարված գումարները սույն հոդվածի 1-ին կետի հիմքով ստանալու իրավունք ունեցող անձանց բացակայության կամ նրանց կողմից այդ գումարները սահմանված ժամկետում վճարելու պահանջ չներկայացնելու դեպքում համապատասխան գումարները ներառվում են ժառանգության զանգվածի մեջ և ժառանգվում են սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր հիմունքներով:*»:

Ներկայացված կարգավորումներից հետևում է, որ քաղաքացու կյանքին կամ առողջությանը պատճառված վնասի հատուցման իրավունքը ամեն դեպքում նրա մահվամբ դադարում է՝ պայմանավորված վերջինիս հետ անխզելիորեն կապված լինելու հանգամանքի հետ: Սակայն կենդանության օրոք վճարման ենթակա և չվճարված գումարների ստացման պահանջը միևնույն է՝ փոխանցվում է իրավահաջորդության կարգով: Նույն պնդումները վերաբերելի են նաև ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջների նկատմամբ. մինչև տուժողի մահը բավարարման ենթակա հատուցման պահանջը փոխանցվում է տուժողի իրավահաջորդներին:

Տուժողի մահից հետո նրան պատճառված ոչ նյութական վնասի հատուցման հարցի վերաբերյալ դիրքորոշում է հայտնել նաև ՄԻԵԴ-ը, մասնավորապես, *Keenan v United Kingdom* գործով 3 ապրիլի 2001 թվականին կայացված վճռով: Նշված գործով՝ ՄԻԵԴ-ն արձանագրելով, որ դիմումատուի

մահացած որդին անագատության պայմաններում գտնվելու ընթացքում դարձել է Կոնվենցիայի երրորդ հոդվածով սահմանված իրավունքի խախտման գոհ, եզրակացրեց, որ դիմումատուն այդ կապակցությամբ ներպետական մակարդակով պետք է հնարավորություն ունենար հանդես գալու ինչպես անձամբ իրեն, այնպես էլ որդուն, կենդանության օրոք, պատճառված ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման պահանջով:

ՄԻԵԴ-ը նշել է, որ Մարկ Բինանը, պայմանավորված մինչև մահը իր նկատմամբ կիրառված կարգապահական պատժի հետ, գտնվել է զգալի լարվածության, տագնապի և անհանգստության վիճակում, ինչպես նաև դիմումատուն՝ վերջինիս մայրը, նույնպես գտնվել է լարվածության և տագնապի վիճակում՝ որդուն անագատության մեջ պահելու պայմանների նաև հետագայում՝ իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցներից օգտվելու հնարավորություն չունենալու պատճառով:

Հղում կատարելով ՄԻԵԿ 41-րդ հոդվածին՝ ՄԻԵԴ-ը Մարկ Բինանի կրած ոչ նյութական վնասի դիմաց դիմումատուին շնորհել է 7000 ֆունտ ստերլինգ գումարի չափով փոխհատուցում՝ որպես որդու իրավահաջորդի, ինչպես նաև, դիմումատուի կողմից կրած ոչ նյութական վնասի դիմաց, նրան շնորհել է ևս 3000 ֆունտ ստերլինգ գումարի չափով փոխհատուցում¹⁵:

Զննարկվող հիմնահարցերի ուսումնասիրումն առավել ամբողջական դարձնելու նպատակով՝ կցանկանանք նաև կատարել որոշակի իրավահամեմատական վերլուծություն՝ ներկայացնելով Միացյալ Թագավորության և Ռուսաստանի Դաշնության փորձը:

Միացյալ Թագավորությունում նշված հարցերը կարգավորվում են 1934 թվականի «Իրավական բարեփոխումների մասին /առանձին դրույթներ/» ակտով (Law Reform/Miscellaneous provisions/ Act 1934): Հիշյալ իրական ակտի կարգավորումներից հետևում է, որ բացառությամբ հարազատի մահը սգալու, ինչպես նաև զրպարտության հիմքերով ձևավորված ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման պահանջների, մնացած բոլոր դեպքերում տուժողի կենդանության օրոք ծագած վնասի հատուցման պահանջը անձի մահվամբ չի դադարում և փոխանցվում է հօգուտ նրա իրավահաջորդների¹⁶:

Այս ակտը վնասի հատուցման նոր պահանջի համար հիմքեր չի ստեղծում, այլ ապահովում է, որ ընդհուպ մինչև մահվան պահը անձի ունեցած իրավունքները փոխանցվեն նրա իրավահաջորդներին: Ի հակադրություն որոշ այլ երկրներում ընդունված

www.ardaradutyjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

մոտեցման՝ Միացյալ Թագավորությունում իրավահաջորդության կարգով փոխանցման են ենթակա ոչ միայն անձին պատճառված նյութական, այլ նաև ոչ նյութական բնույթի վնասի հատուցման իրավունքները: Պետք է փաստել նաև, որ գործում է մահվանը հաջորդող ժամանակահատվածի համար ոչ նյութական վնասի հատուցում չտրամադրելու մասին կանոնը: Հատուցման ենթակա է միայն իրավախախտման և մահվան միջև ընկած ժամանակահատվածում տուժողի կրած ոչ նյութական վնասը¹⁷:

Վերն արդեն քննարկված ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1186-րդ և 1249-րդ հոդվածների կարգավորումները նույնական են Ռուսաստանի Դաշնության քաղաքացիական օրենսգրքի¹⁸ համապատասխանաբար՝ 1112-րդ և 1183-րդ հոդվածների կարգավորումներին: Սա նշանակում է, որ Ռուսաստանի Դաշնությունում նույնպես անձին պատճառված նյութական վնասի հատուցման պահանջը, տուժողի կենդանության օրոք, ենթակա է վճարման, սակայն չվճարված փոխհատուցման հետ, իրավահաջորդության կարգով ենթակա է փոխանցման:

Ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջը Ռուսաստանի Դաշնությունում իրավահաջորդության կարգով փոխանցման ենթակա գույքային իրավունք (գույք) չի դիտարկվում և համարվում է տուժողի մահվանը դադարած՝ նրա անձի հետ անխզելիորեն կապված լինելու պատճառաբանությամբ: Սրան զուգահեռ, Ռուսաստանի Դաշնության գերագույն դատարանն արձանագրել է, որ ոչ նյութական վնասի դիմաց արդեն շնորհված, սակայն դեռևս չստացված փոխհատուցումը (փոխհատուցման գույքային իրավունքը) կարող է ժառանգվել¹⁹:

Այսպիսով, Ռուսաստանի Դաշնությունում տուժողի մահվանը դադարում է նախկինում ծագած ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման իրավունքը, բացառությամբ այն դեպքի, երբ խոսքը գնում է իրավասու մարմնի կողմից շնորհված, բայց տուժողի կենդանության օրոք նրա կողմից չստացված փոխհատուցման մասին:

Հայաստանի Հանրապետությունը, կարելի է ասել, որդեգրել է հակառակ մոտեցումը՝ հիմքում դնելով ՄԻԵԴ պրակտիկան, որը վերն արդեն քննարկել ենք, և ճանաչել է ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջի իրավահաջորդության հնարավորությունը: Գտնում ենք, որ սա առավել ճիշտ մոտեցում է, քանզի վնասի հատուցման իրավունքը նյութական իրավունք է, որի ծագումը կախված չէ իրավասու մարմնի կողմից հատուցում շնորհելուն

վերաբերող ակտի ընդունումից (առաջին հերթին խոսքը գնում է դատարանի վճռի մասին), նման ակտով ընդամենը հաստատվում է նյութական իրավունքի գոյությունը: Ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջի փոխանցման ենթակա լինել-չլինելը նման ակտի կայացումից կախվածության մեջ դնել պետք չէ, քանի որ, եթե սկզբունքորեն ճանաչվում է, որ ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջը կարող է փոխանցվել, ապա դրա համար բավարար է նման պահանջի ծագման համար անհրաժեշտ իրավաբանական փաստակազմի առկայությունը, որի հետագա հաստատումն իրավասու մարմնի կողմից (այդ թվում՝ հնարավոր վեճերի պարագայում) բոլորովին այլ հարց է:

Այսպես, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի²⁰ 162.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն. *«Անձը, իսկ նրա մահվան կամ անգործունակության դեպքում նրա ամուսինը, ծնողը, որդեգրողը, երեխան, որդեգրվածը, խնամակալը, հոգաբարձուն իրավունք ունեն դատական կարգով պահանջելու պատճառված ոչ նյութական վնասի հատուցում, եթե .... »:*

Նշված նորմը հնարավորություն է տալիս իրավահաջորդներին դատական կարգով պահանջելու մահացածին պատճառված ոչ նյութական վնասի հատուցում, ինչից ուղղակիորեն հետևում է, որ նյութական իրավունքը չի դադարում: Այս կապակցությամբ, հավելենք, որ չնայած վարչարարությամբ պատճառված վնասի՝ հատուցման հարաբերությունները կարգավորող «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքը նույնաբնույթ կարգավորում չի պարունակում: Վերոգրյալում ամբողջ ներկայացվածից ակներև է, որ այդպիսի դեպքերում ևս պետք է որդեգրել նույն մոտեցումն, ինչ ամրագրված է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում:

Այնուամենայնիվ, պետք է փաստել, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի համաձայն՝ մահացածի կենդանության օրոք կատարման ենթակա ոչ նյութական վնասի հատուցման իրավունքը փոխանցվում է ոչ թե անմիջապես ժառանգին, այլ օրենքով հատուկ նշված սուբյեկտներին՝ ամուսին, զավակ, ծնող և այլն: Անշուշտ, դեպքերի գերակշիռ մասում ժառանգներ են հանդիսանում հենց հիշատակված անձինք, սակայն, օրինակ, եթե կտակի հիման վրա մահացածի ամբողջ գույքը ժառանգի որևէ երրորդ անձ, ապա գործող կարգավորումների համաձայն՝ նա չի կարող իր իրավանախորդին պատճառված և նրա կենդանության օրոք վճարման ենթակա ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջ ներկայացնել:

www.aradaradutyjournal.com

Մեր պատկերացմամբ պահանջը պետք է փոխանցվի ցանկացած սուբյեկտի, ով օրենքի համաձայն՝ հանդես է գալիս տուժողի իրավահաջորդի կարգավիճակում՝ առանց վերջինիս և մահացածի միջև առկա ազգակցական կապին հատուկ շեշտադրում կատարելու, մանավանդ, երբ նման կապի ուժով մերձավոր հարազատի մահը սզացող անձն իր կրած տառապանքների դիմաց սեփական անունից կարող է փոխհատուցման պահանջ ներկայացնել:

Մենք կարծում ենք, որ արդարացված չէ որևէ ժառանգի գրկել իրավահաջորդության կարգով փոխանցվող այն հարստությունից, որը ժառանգատուն ուներ իր կենդանության օրոք, այդ թվում՝ բավարարման ենթակա, սակայն փաստացի չիրացված դրամական պահանջից: Հակված ենք նրան, որ այդպիսի իրավիճակը խախտում է ՀՀ Սահմանադրության 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասով ամրագրված ժառանգելու իրավունքը:

Սույն հոդվածի շրջանակներում կցանկանանք անդրադարձ կատարել նաև այն հարցին, թե ինչպիսի ճակատագրի պետք է արժանանա հանրային իշխանական ակտով պատճառված վնասի հատուցման իրավունքը, երբ տուժողի կենդանության օրոք նման ակտը ոչ իրավաչափ չի ճանաչվել:

Ի տարբերություն մասնավոր իրավահարաբերությունների շրջանակներում պատճառված վնասին վերաբերող դեպքի՝ հանրային իշխանական ակտով պատճառված վնասի հատուցման իրավունքի ծագման նախապայման է հանդիսանում այդպիսի ակտը ոչ իրավաչափ ճանաչելը: Քանի դեռ իրավասու մարմինը ոչ իրավաչափ չի ճանաչել հանրային իշխանական ակտը, գործում է դրա վավերության մասին կանխավարկածը (բացառությամբ առջինից հանդիսացող ոչ իրավաչափ ակտերի):

Այդ իսկ պատճառով հանրային իշխանական ակտով պատճառված վնասի հատուցման իրավունքն անձի մոտ ծագում է միայն այն անվավեր ճանաչվելուց հետո:

Հանրային իշխանական ակտի ոչ իրավաչափ ճանաչվելը հանդիսանում է վնասի հատուցման իրավունքի ծագման համար անհրաժեշտ իրավաբանական փաստակազմի տարր, ինչի պարագայում իրավահաջորդը, պահանջելով համապատասխան հատուցման տրամադրումն անմիջապես իրեն, չի կարող հղում կատարել այն հանգամանքին, որ օրենքի ուսումնասիրումից հետևում է, որ վնասի առաջացմանը հանգեցրած հանրային իշխանական ակտը միևնույն է իրավաչափ չէ: Եթե վնասի հատուցման իրավունքի ծագման պայման-

ներից մեկը հանրային իշխանական ակտի ոչ իրավաչափ ճանաչվելն է, և միաժամանակ մինչև անձի մահն օրենքով սահմանված կարգով այն այդպիսին ճանաչված չէ, ապա վնասի հատուցման պահանջի (գույքի) փոխանցման մասին խոսել հնարավոր չէ, քանզի մահվան պահին այդպիսի գույք ժառանգատուն չի ունեցել:

Ասվածի կապակցությամբ տեղին է մեջբերել 2017 թվականի նոյեմբերի 7-ի կայացված թիվ ՍԳՈ-1383 որոշմամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից արտահայտած հետևյալ դիրքորոշումը.

«...օրենսդիրը նախատեսել է ոչ իրավաչափ վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցում պահանջելու նախապայման, այն է՝ ոչ իրավաչափ ճանաչել վարչական մարմնի իրավական ակտը, գործողությունը կամ անգործությունը, որին օրենքի 100-րդ հոդվածի իրավակարգավորումների համաձայն՝ կարող է հետևել վարչարարության հետևանքով վնաս պատճառած մարմնին հատուցման պահանջ ներկայացնելը: Վյսինքն, պահանջի իրավունքն անձը ձեռք է բերում վարչական մարմնի իրավական ակտը, գործողությունը կամ անգործությունը, որով անձին վնաս է հասցվել, սահմանված կարգով ոչ իրավաչափ ճանաչվելու դեպքում:»²¹:

Այսպիսով, վնասի հատուցում պահանջելու իրավունքի ծագման համար անհրաժեշտ է անցնել իշխանական ակտը ոչ իրավաչափ ճանաչելուն ուղղված հանրային իրավական ընթացակարգի միջով, որի արդյունքներով միայն օրենքի հիման վրա կարող է ծագել վնասի հատուցման իրավունքը և հետագայում էլ իրավահաջորդության կարգով ենթակա լինել փոխանցման:

Նշվածի լույսի ներքո՝ իրավաչափ հարց է առաջանում, թե ինչպե՞ս վարվել այն դեպքերում, երբ տուժողը մահանում է մինչև հանրային իշխանական ակտի ոչ իրավաչափ ճանաչվելու վերաբերյալ նախապես հարուցված գործընթացի ավարտը կամ իրենից անկախ պատճառներով կենդանության օրոք չի նախաձեռնել նման գործընթացի հարուցումը:

Եթե իրավունքի ծագման պահը, կապված հանրային իրավական գործընթացի ավարտի հետ, պետք է անխուսափելիորեն վրա հասներ, սակայն դրան խանգարել է քաղաքացու մահը, ապա ձեռքբերվող գույքը կարող է ներառվել ժառանգության զանգվածի մեջ: Հարաբերությունների զարգացման համար մահը պատահական գործոն է, իսկ իրավունքը կոչված է չեզոքացնելու պատահական գործոնների ազդեցությունը²²:

www.ardaradutyjournal.com

Ասվածը վերաբերելի է նաև այն դեպքերին, երբ փաստացի խախտման պահից մինչև մահն ընկած ժամանակահատվածում անձը հարգելի պատճառներով չի կարողացել հարուցել հանրային իշխանական ակտի ոչ իրավաչափ լինելը ճանաչելու գործընթաց:

Ներկայացված դեպքերում, գտնում ենք, անհրաժեշտ է թույլատրել մահացածի իրավահաջորդներին համապատասխանաբար շարունակել կամ նախաձեռնել իրավանախորդի հանդեպ կայացված հանրային իշխանական ակտի ոչ իրավաչափ ճանաչվելու գործընթացը և նրա համար ապահովել տուժողին պատճառված վնասի հատուցման պահանջով սեփական անունից հանդես գալու հնարավորությունը:

Նշվածին զուգահեռ, ցանկանում ենք փաստել, որ այն դեպքերում, երբ մահացածի կենդանության օրոք հանրային իշխանական ակտի ոչ իրավաչափ ճանաչվելու գործընթացը չի նախաձեռնվել վերջինիս անգործության պատճառով, ապա, հետագա-

յում, վնասի հատուցման հնարավորությունը այլևս պետք է համարել կորսված: Ասվածը վերաբերում է նաև այն դեպքերին, երբ հանրային իշխանական ակտի բողոքարկման համար օրենքով սահմանված ժամկետները դեռևս լրացած չեն: Ժառանգության զանգվածի մեջ կարող է մտնել միայն այն գույքը, որը ժառանգատուն ունեցել է մահվան պահին, և էական է հենց այդ պահի դրությամբ ձևավորված իրավիճակը: Այս պարագայում արդեն մահը չի կարող դիտարկվել որպես պատահական գործոն, քանզի ենթադրաբար տուժած անձը մինչև մահը դրսևորել է անգործություն, իսկ այդ պահին հաջորդող ընթացքն իրավահաջորդության հարցի համար որևէ նշանակություն ունենալ չի կարող:

¹ Տե՛ս, Վարդան Պողոսյան, Նորա Սարգսյան; Հայաստանի Հանրապետության 2015թ. խմբագրությամբ Սահմանադրությունը. համառոտ պարզաբանումներ- Եր.: Տիգրան Մեծ, 2016, էջ 168:

² Տե՛ս, «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիա (փոփոխված 11-րդ արձանագրությամբ), ընդունված 04.11.1950թ.-ին; <http://www.irtek.am/views/act.aspx?aid=3854>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

³ Տե՛ս, Minasyan and Semerjyan v. Armenia, no 27651/05, § 55, 23.09.2009; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93184>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

⁴ Տե՛ս, Pressos Compania Naviera S.A. and others v Belgium, judgement of 20th November 1995, § 31, Series A, no.332: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58056>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

⁵ Տե՛ս, Plechanow v. Poland, no 22279/04, §§ 83-84, 07.07.2009; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93302>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

⁶ Տե՛ս, Burdov v Russia, no.59498/00, §§ 39-42, ECHR 2002-III; <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-60449>, Voytenko v Ukraine, no. 18966/02, § 55, 29.06.2004; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61855>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

⁷ Տե՛ս, Гражданское право. Том 1 Учебник. Издание пятое переработанное и дополненное. /Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого / - “ПБЮМ Л.В Рожников”, Москва 2000 г. ст. 295.

⁸ Տե՛ս, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից թիվ ԵԿԴ/0169/02/15 քաղաքացիական գործով 27.12.2016 թվականին կայացված որոշում:

⁹ Տե՛ս, Iatridis v. Greece, no. 31107/96, § 32, ECHR 2000-II; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59087>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

¹⁰ Տե՛ս, ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից 07.11.2017 թվականին կայացված թիվ ՍԴՈ-1383 որոշում, կետ 5:

¹¹ Տե՛ս, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք ՀՀՊՏ 1998.08.10/17 (50):

¹² Տե՛ս, նույն տեղում:

¹³ Տե՛ս, նույն տեղում:

¹⁴ Տե՛ս, նույն տեղում:

¹⁵ Տե՛ս, Keenan v United Kingdom, no. 27229/95, §§ 116,131,138, ECHR 2001-III, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59365>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

¹⁶ Տե՛ս, Law Reform (Miscellaneous provisions) Act 1934, Section 1 (1); <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/24->

25/41/section/1: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

¹⁷ Տե՛ս, Гражданский кодекс Российской Федерации от 30 ноября 1994 года N 51-ФЗ, http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

¹⁸ Տե՛ս, Damages for Personal Injury: Non-Pecuniary Loss (1995) Consultation Paper No 140, London: The Stationery Office, paras 2.49-2.50, p. 36-37.

¹⁹ Տե՛ս, Обзор судебной практики Верховного Суда РФ за 1 квартал 2000 года (по гражданским делам) (утв. постановлением Президиума Верховного Суда РФ от 28 июня 2000 г.);

<https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/11801953/>, Постановление пленума Верховного суда Российской Федерации 29 мая 2012 г. N 9, пункт 14; <https://vsrf.ru/documents/own/8296/>: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

²⁰ Տե՛ս, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք ՀՀՊՏ 1998.08.10/17 (50):

²¹ Տե՛ս, ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից 07.11.2017 թվականին կայացված թիվ ՄԳՈ-1383 որոշում, կես 6-րդ:

²² Տե՛ս, Наследственное право: постатейный комментарий к статьям 1110–1185, 1224 Гражданского кодекса Российской Федерации [Электронное издание. Редакция 1.0] / Отв. ред. Е.Ю. Петров. – М.: М-Логос, 2018. – ст. 60 (Комментарии к гражданскому законодательству #Глосса.);

https://vk.com/doc6775871_477553069?hash=d0d660591c24cf222b: Վերջին այցելություն՝ 21.09.2020 թվականին:

Арман Григорян
Аспирант кафедры юриспруденции
Европейского университета

РЕЗЮМЕ

Влияние смерти потерпевшего на действие основного права на возмещение вреда

Данная статья посвящена вопросам продолжительности действия основного права на возмещение вреда в случае смерти потерпевшего. Предметом обсуждения стали конституционно-правовой характер требования о возмещении вреда, цель введения основного права на возмещение вреда и в их свете была предпринята попытка прийти к определенным заключениям касательно вопросов о влиянии смерти на действие данного основного права.

Ключевые слова: *смерть, потерпевший, требование о возмещении вреда, средство правовой защиты, собственность, наследство.*

Arman Grigoryan
PhD student of the Chair of Law
of the European University

SUMMARY

The impact of the death of a victim on the operation of the fundamental right to compensation

This article is devoted to the issues concerning the survival of the fundamental right to compensation after the victim’s death. The constitutional-legal nature of the claim to compensation, as well as the aim of the provision of such a fundamental right and in their light, tempted to reach some conclusions about the impact the death has on the operation of that particular fundamental right.

Key words: *death, victim, claim to compensation, legal remedy, property, estate.*

Բնագիրը ներկայացվել է 07.10.2021թ.
Ընդունվել է տպագրության 08.02.2021թ.
Հոդվածը երաշխավորել է տպագրության (գրախոսել է)
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու Վ. Պողոսյանը